

Oma koti – oma tuki Eget hem – eget stöd

Nya vindar inom omsorgen

30.9.2009 12.45-13.30

Susanna Hintsala

Kehitysvammaliitto ry.

Förbundet

Utvecklingsstörning

**Stordiorna 23- 41 baserar sig på
Förbundet Utvecklingsstörnings
undersökning av Sanna Leino**





”Elias” berättelse

- Elias är 36 år och han har ett eget rum i ett grupphem.
- Elias tycker om bostadens läge.
I närheten av bostaden finns butiker och möjligheter till promenader.
- Elias flickvän heter Anni, de har sällskapat i 6 års tid.



”Elias” berättelse

- Elias kan själv laga mat och städa.
- Handledaren hjälper Elias att ta mediciner, att läsa officiella brev och att köpa kläder.
- Elias har en intressebevakare som sköter hans penningaffärer.
- Av sin handledare får Elias pengar att röra sig med och han lyfter också själv pengar från en bankautomat.



”Elias” berättelse

- Elias arbetar i en arbetscentral, där han sköter underleverantörsarbeten.
- Elias får arbetsersättning.
Han önskar att lönen var högre.
- Elias skulle vilja arbeta på en vanlig arbetsplats.



”Elias” berättelse

- Under sin fritid brukar Elias läsa, sporta och dricka kaffe med sina vänner.
- Under veckosluten är Elias mycket tillsammans med Anni.
- Elias tycker också mycket om att leka med sin systers 4-åriga pojke Eetu.



”Elias” berättelse

- Elias drömmer om att gifta sig med Anni och att få arbete på en vanlig arbetsplats.
- Om Elias vann på lotto skulle han köpa sig en egen bostad.
- Drömbostaden är en tvårummare i ett radhus, som han själv får inreda.



Tänke- och förfaringssätt håller på att ändras

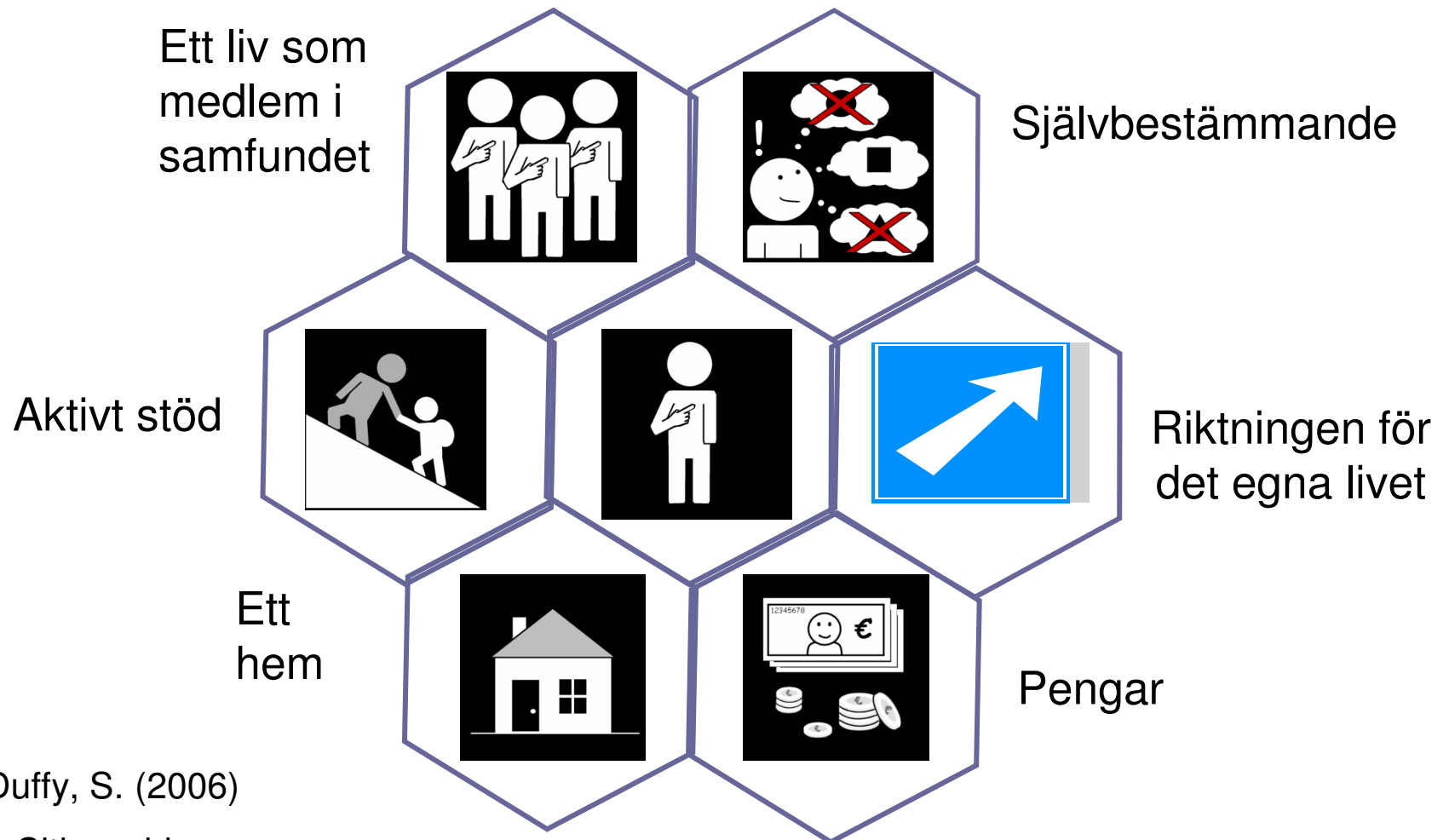
- Ett globalt paradigmskifte; funktionshinder ses primärt som en människorättsfråga
- FN:s konvention om funktionshindrade personers rättigheter
 - t.ex. artikel 19, funktionshindrade personer ska ha möjlighet att välja sin bostadsort, sin boendeform och med vem de vill leva
 - ändringar i lagen om hemkommun under beredning → grundlagsenlig rörelsefrihet garanteras
- Systemet med personlig assistans utvecklas → stöd för ett självständigt liv och individuell rätt att fatta beslut som rör det egna livet



Dagens handikapprörelsers mål

- Alla människor har ett människovärde som enskilda individer.
- Varje människa kan delta i samhället och ge sin insats som medborgare.
- Alla människor har rätt att fatta beslut i frågor som gäller det egna livet och de ska garanteras så stor självständighet som möjligt.
- Samhällets uppgift är att se till att människorna får det stöd de behöver och att garantera att samhället är tillgängligt för alla.

Medborgarens perspektiv



Källa: Duffy, S. (2006)

Keys to Citizenship



Centrala begrepp för boende

- Hem
- Självbestämmande
- Bostad
- Personligt stöd
- Stödbaserat liv
- Medborgare



Ett hem

- Ett hem är ditt eget.
- Ett hem bär spår av dig själv.
- Ett hem är tryggt.
- Ett hem är en privat plats där du själv bestämmer.



Självbestämmande

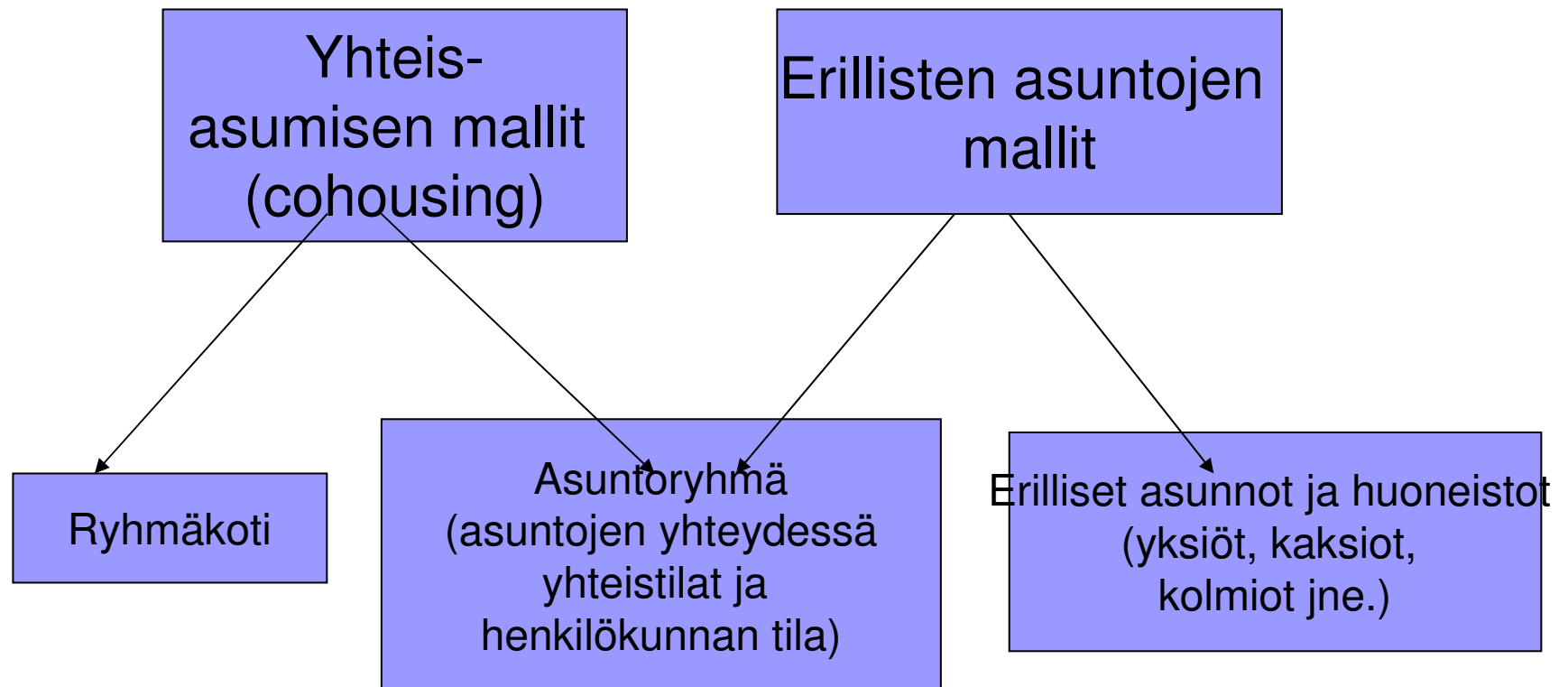
- Med självbestämmande avses verkliga möjligheter att göra val:
 - självbestämmande är att fatta beslut och att öva sig att fatta beslut
 - innebär möjligheten att misslyckas och att ta lärdom av erfarenheter
 - innebär övervägd risktagning
 - till självbestämmande hör skyldigheter och ett ansvar för det du gör

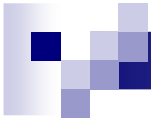


En bostad

- En bostad är mer än ett rum.
- Till en bostad hör
 - egen nyckel, postlåda/brevlåda, dörrklocka, eget namn på dörren
 - egen tambur
 - kök/kokvrå
 - badrum
 - sovrum/sovalkov
 - vardagsrum
 - förrådsutrymme

Asuntojen fyysiset muodot

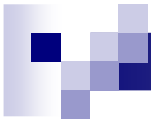




**Hoitokodit
/ nursing
homes**

**Asuntoryhmät (oma asunto ja
siihen liittyvät yhteistilat)**

**Erilliset asunnot (yksiöt, kaksiot, kolmiot)
Etsitään normaalista asuntokannasta
Rakennetaan tarvittaessa**





Personligt stöd

- Ett personligt stöd planeras, genomförs och prissätts individuellt.
- Stödet ges enligt behov, det är flexibelt och valt av personen i fråga.
- Ett personligt stöd grundar sig på en uppskattning av det individuella behovet och utgår från klienten/användaren.
- Med hjälp av stödet möjliggörs utveckling och inläring.
- Ett personligt stöd grundar sig inte på diagnoser och en viss diagnos medför inte automatiskt vissa tjänster eller en viss boendeform.



Stöd för vad?

1) **Dagliga behov**

- stöd för att sköta hembestyr och personlig hygien, för att följa med hälsotillståndet, för att trygga säkerheten, för att upprätthålla sociala relationer och för att utöva fritidsintressen, arbeta och studera

2) **Specialdrag på grund av utvecklingsstörning**

- Hjälp för att förstå information, stöd för att fatta beslut, planera tjänster, kommunicera och för att lära sig nya saker

3) **Olikartade behov**

- Uppstår på grund av utvecklingsstörningen och andra svårigheter i anknytning till den, som exempelvis psykiska problem, missbruksproblem eller demens

Scottish executive (2000) The same as you? A review of services for people with learning disabilities.



I vilken omfattning behövs stödet?

- **Livsviktigt/mycket starkt stöd:** utan stöd är personen i livsfara eller utsatt för potentiellt allvarligt utnyttjande
- **Omfattande stöd:** personen kan inte själv se till sitt välbefinnande, han eller hon är i behov av stöd i livets alla/närmast alla områden, endast en delvis kontroll av det egna livet och den egna livsmiljön
- **Måttligt/delvist stöd:** personen är i rätt så stort behov av stöd för att sköta om sig själv eller bestyr i hemmet, i arbetet och i studier, behovet av stöd tilltar vid förändringar eller i samband med kriser
- **Ringa/kortvarigt stöd:** personen är i viss mån i behov av stöd för att sköta om sig själv eller bestyr i hemmet, i arbetet och i studier, behovet av stöd är ofta kortvarigt

Jfr. UK: Department of Health, 2003



Personligt stöd

STÖD SOM GES I FORM AV TJÄNSTER

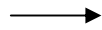


- Personlig assistans
- Hemtjänster
- Måltidstjänster, färdtjänster
- Hemsjukvård, hemsjukhus
- Ekonomiskt stöd
- Boendetjänster (omfattning, kan organiseras på olika sätt, t.ex. med hjälp av permanent personal eller med assistenspool)
- Träning som ges inför flyttningar
- Boendeträning som stödjer utvecklingen av dagliga färdigheter



Personligt stöd

**Egna
människo-
relationer**



- Anhöriga, närstående
- Vänner
- Grannar
- Kamratstöd

Personligt stöd - Kvalitetskrav





Personer med utvecklingsstörning – några tankar om livet

- Totalt 22 intervjuer gjordes i Nyland, Satakunta och Kajanaland.
- 22 – 67 -åringar
- 14 kvinnor och 8 män

Uppfattningar om boende

”Jag vill ha min egen ro,
då känns allt mycket bättre.”



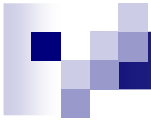
- De som bor i grupphem önskar egen ro och ett privatliv.
- Inskränkt privatliv visar sig i exempelvis dörrar utan lås och små rum.
- I grupphemmet gäller många regler och rutiner som de boende inte själva har kunnat inverka på. Många av de intervjuade berättar att de måste be om lov för att få avvika från gemensamma mattider, läggdagstider och för att sköta egna bestyr.



- Önskan är en egen bostad, där man kan bo ensam eller med sin partner.



- De intervjuade saknar eget kök, mera skåputrymme och skilt sovrum.
- Önskan är att bostaden finns nära arbetsplatsen.



- De som bor i egen bostad i grupp-hemmet är mycket nöjda med sina hem.
- De som bor med föräldrarna önskar att de kunde flytta till ett eget hem.
- De som bor i en separat bostad i föräldrarnas hus är mycket nöjda med sina hem.



Intervjuaren: Hur tycker du att du bor, vill du bo så här med en rumskompis?

Elsa: Jag vill bo helt för mig själv, ha ett eget hem där jag kan vara och göra egen mat och diska. Det här rummet är lite för litet för mig, det känns trångt. Och då jag får gäster, var ska de sitta? Ingenstans. Sen hör andra vad vi pratar. Jag tycker att det sku vara fint med ett eget hem, att få ha gäster och dricka kaffe alldeles i fred och att ingen sku höra vad vi pratar om.

Självbestämmanderätt



Alla de som intervjuades får inte fatta egna beslut om

- vad de äter
- vem de bor med
- när de träffar den de sällskapar med
- när de går och lägger sig

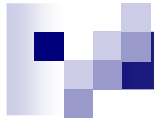
Behovet av stöd och hjälp



”...sku vara lite till hjälp emellanåt”

Hjälp behövs vid penningaffärer, klädinköp, läsning av officiella brev, läkarbesök och besök i olika ämbetsverk.

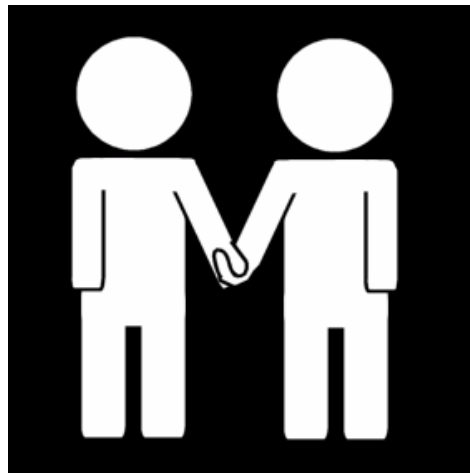
En egen stödperson/personlig assistent behövs då man sysslar med något eget. Alla vill inte på sin fritid göra allt tillsammans med andra.

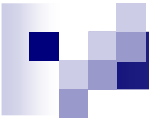


- En del önskar att de kunde lära sig att fungera mer på egen hand, exempelvis att själv betala sina räkningar, göra mat och shoppa.
- En del av de intervjuade får hjälp och stöd för sådant de inte skulle behöva hjälp för.
- Me Itse ry: ”Vi vill ha assistenter till våra hem, inte skötare”.

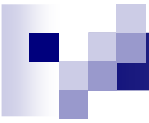
Människorelationer

”Han är min härliga karl.”





- Viktiga människor är speciellt den man sällskapar med, syskonen, föräldrarna och vännerna.
- Närmare hälften av de intervjuade sällskapar med någon.
- Sin partner har man träffat exempelvis under gemensamma fritidsintressen, under studietiden eller genom brevväxling.



- En del önskar att de kunde träffa sin partner och sina syskon oftare.
- I vissa fall fick man träffa sin partner bara under vissa bestämda dagar.
- På grund av långa avstånd har många svårt att träffa sina vänner. Kontakt hålls per brev eller telefon.

Arbete

- Av de intervjuade arbetar de flesta i en arbetscentral.
- Arbetsuppgifterna består av hand- och träarbeten, städ- och köksarbeten och underleverantörsarbeten.
- En del av de intervjuade önskar att de fick arbeta på en vanlig arbetsplats.



- Många upplever att oljudet i arbetscentralen är störande.



- Arbetet i arbetscentralen upplevs ofta som enformigt och arbetsuppgifterna upplevs som otrevliga.
- Man trivs i arbetscentralen om arbetsuppgifterna motsvarar ens intressen.



- En del av de intervjuade har fått arbete på vanliga arbetsplatser, exempelvis på daghem, i butiker eller på hälsovårdscentraler.
- Alla som fått vanligt arbete trivs bra på sina arbetsplatser.



- En del av de som får arbetsersättning önskar att ersättningen var större.
- Arbetsersättningen är ca 0-12 euro om dagen.
- Extra pengar för exempelvis resor eller fritidskurser finns inte alltid.

Förhoppningar och drömmar

Målning: Hanna
Viherjuuri: "Minun
haaveeni"



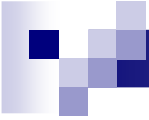


De intervjuade drömmer om

- att gifta sig
- att bo ensam
- att ha ett gemensamt hem med sin partner

Om de intervjuade fick en lottovinst skulle de

- köpa en egen bostad
- åka på en resa



Intervjuaren: Vad sku du då göra om du fick en lottovinst eller mycket pengar?

Reino: Jag säger bara att jag sku sticka på direkten, och tillbaka sku jag nog inte komma.

Intervjuaren: Vart sku du då sticka iväg?

Reino: Jag sku nog ta mig till X, illa kvickt och så snabbt som möjligt sku jag ta mig dit till min egen söta flicka.